

СТАНОВИЩЕ

от доц. Едуард Василев Маринов, д.н.,

Университет по застраховане и финанси

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: *Алия Толеугажиевна Марданова*

Тема: *Университетски дарителски фондове за набиране на средства в образованието: институционални и икономически специфики и потенциал за развитие в Казахстан*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 124 / 20.03.2026 г. на Ректора на Университета по застраховане и финанси чл.- кор. проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Университетски дарителски фондове за набиране на средства в образованието: институционални и икономически специфики и потенциал за развитие в Казахстан“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Алия Толеугажиевна Марданова – докторант на самостоятелна подготовка към катедра Финанси и застраховане, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

Предадените от автора материали включват автобиография, дисертационен труд, автореферат на български и руски език, справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“, списък с публикации, декларация за оригиналност и достоверност, доклад от проверка за плагиатство, 1 студия и 4 статии. Приложените материали отговарят на изискванията за придобиване на ОНС „доктор“ и могат да бъдат допуснати за оценка.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Професионалният профил на кандидата, съчетаващ експертиза в областта на правото и интереси в сферата на финансите и образователния фъндрейзинг, в значителна степен съответства на тематиката на дисертационния труд, особено по отношение на

институционалните и нормативно-правните аспекти на дарителските фондове. Същевременно разработката предполага интердисциплинарен подход, включващ и елементи от финансите и икономиката на образованието, което е успешно отразено в изследването.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуален и сравнително слабо изследван проблем, свързан с ролята на университетските дарителски фондове като инструмент за образователен фъндрейзинг и устойчиво финансиране на висшето образование, с фокус върху Казахстан. Структурата на труда е логически последователна и включва увод, три глави, заключение и приложения, като последователно проследява връзката между теоретичните постановки, емпиричния анализ и приложните резултати.

Първата глава изгражда теоретико-методологичната рамка чрез систематизиране на концепциите за образователен фъндрейзинг, факторите за неговото развитие и спецификите на дарителските фондове. Втората глава има подчертано емпиричен характер и анализира състоянието на дарителските фондове в Казахстан, включително нормативната среда, социално-икономическия профил на участниците и съществуващите бариери. Третата глава предлага интегриран механизъм за активизиране на развитието на дарителските фондове чрез институционални, финансови и стратегически инструменти.

Оценката на използваната методология е положителна – приложен е комплексен подход, включващ сравнителен, системен и икономико-статистически анализ, както и социологически методи, което повишава надеждността на резултатите. Използваната информационна база е разнообразна и включва научна литература, нормативни документи и емпирични данни.

Като цяло дисертационният труд се отличава с добра аргументация, последователност и убедителност на изводите, които се базират на достоверен аналитичен и емпиричен материал.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд съдържа съществени научни и научно-приложни приноси, които могат да бъдат групирани в няколко основни направления.

На първо място, приносите имат ясно изразен теоретико-методологичен характер. Авторът систематизира и доразвива концепцията за образователния фъндрейзинг, като изяснява неговата социално-икономическа същност, функции и фактори на развитие. Особено значение има разграничаването и анализът на ендегенните и екзогенните фактори, които влияят върху развитието на фъндрейзинга в образованието. Това допринася за по-задълбочено разбиране на процесите на мобилизиране на ресурси в академичната среда. Важен научен принос е и структурирането на основните елементи на образователния фъндрейзинг и тяхната спецификация в контекста на университетските дарителски фондове. Авторът обосновава дарителските фондове като ефективна и устойчива форма на

финансиране, което разширява теоретичната рамка на изследванията в областта на финансирането на висшето образование .

На второ място, трудът съдържа значими емпирични приноси. Проведеното изследване на казахстанската практика позволява да се идентифицират специфичните особености на развитието на дарителските фондове в условията на развиваща се икономика. Анализирани са институционалната рамка, нормативно-правната среда и ролята на различните участници в процеса. Особено ценен е приносът, свързан със специфицирането на социално-икономическия профил на участниците във фъндрейзинга и идентифицирането на мотивационните фактори за участие в дарителски дейности. Съществен принос представлява и идентифицирането и систематизирането на бариерите пред развитието на дарителските фондове в Казахстан, което има както аналитична, така и практическа стойност. Тези резултати създават основа за формулиране на адекватни политики и управленски решения.

На трето място, трудът предлага ясно изразени научно-приложни резултати. Разработен е интегриран механизъм за активизиране на развитието на университетските дарителски фондове, който включва институционални, финансови и стратегически компоненти. Предложени са конкретни мерки за усъвършенстване на нормативната рамка, за подобряване на финансовия механизъм и за развитие на стандарти за „зрялост“ на дарителските фондове.

Практическата значимост на разработката се изразява във възможността предложените решения да бъдат използвани от държавни институции, университети и други заинтересовани страни при разработването на политики и стратегии за финансиране на висшето образование. Те имат потенциал да подпомогнат развитието на устойчиви модели на партньорство между бизнеса и академичната общност.

В заключение, приносите на дисертационния труд се изразяват в доразвиване на теоретичната рамка на образователния фъндрейзинг, в емпирично изследване на специфичен национален контекст и в разработване на практически приложим модел за развитие на дарителските фондове. Те имат значима стойност както за научните изследвания, така и за практиката.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикационната активност на докторанта е пряко свързана с темата и резултатите от дисертационния труд и ги отразява в достатъчна степен. По дисертацията са представени общо 5 научни публикации. Една от публикациите е в издание, индексирано в Scopus, а останалите са в рецензирани научни списания, индексирани в международни бази данни (ERIH Plus, EBSCO), както и в национални научни издания. Публикациите са на английски, български и руски език, което допринася за по-широка научна видимост. По отношение на съавторството, част от публикациите са самостоятелни, а други – в съавторство (с един или повече съавтори), като приносът на докторанта е ясно разпознаваем чрез тематичната обвързаност с дисертационното изследване.

Публикациите обхващат ключови аспекти на дисертационния труд – концепцията за образователния фъндрейзинг, ролята на дарителските фондове, факторите за тяхното развитие и възможностите за приложението им в национален контекст. Наблюдава се известна степен на тематично припокриване между отделните публикации, което е типично за дисертационни изследвания и не намалява тяхната научна стойност. Като цяло публикациите са достатъчни по обем и качество, отразяват основните научни резултати и допринасят за тяхната апробация в научната общност. Налице е публикация в индексирано издание, което повишава научната тежест на изследването, макар че липсват данни за значима цитируемост или импакт-фактор.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената справка е видно, че кандидатът изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика. Налице е защитен дисертационен труд, както и необходимият брой публикации, включително в издания, индексирани в международни бази данни, с общ брой точки, надхвърлящ изискуемия минимум.

7. Автореферат

Авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията и отразява коректно основните елементи на дисертационния труд – актуалност, цели и задачи, методология, резултати и приноси. Той представя в синтезиран вид съдържанието на изследването и дава ясна представа за неговата структура и основни изводи. Формулираните приноси съответстват на тези в дисертационния труд. В този смисъл авторефератът може да бъде оценен като пълен, точен и отговарящ на нормативните изисквания.

8. Критични забележки и препоръки

Въпреки безспорните качества на дисертационния труд, могат да бъдат направени някои критични бележки и препоръки с цел неговото допълнително усъвършенстване.

На първо място, въпреки задълбочения теоретичен преглед, би могло да се засили критичният анализ на съвременните изследвания, особено по отношение на различните модели на дарителски фондове в азиатски контекст. Това би позволило по-добро позициониране на изследването в рамките на актуалния научен дебат.

На второ място, макар емпиричното изследване да е значително по обем, би било полезно по-ясно да се акцентира върху ограниченията на използваните данни и методи, както и върху възможното им влияние върху направените изводи. Подобен анализ би повишил още повече научната строгост на разработката.

На трето място, предложените модели и механизми са добре аргументирани, но тяхната практическа приложимост би могла да бъде допълнително илюстрирана чрез конкретни сценарии или пилотни приложения, което би увеличило тяхната приложна стойност.

Освен това, в дисертацията се наблюдава известна описателност в отделни части, които биха могли да бъдат редуцирани за сметка на по-аналитичен подход и по-ясно извеждане на авторовата позиция.

Накрая, препоръчително е да се обогати сравнителният анализ чрез включване на повече държави (в т.ч. България) със сходни социално-икономически характеристики, което би позволило по-широка валидност на направените изводи.

Посочените бележки не намаляват научната стойност на труда, а имат за цел да подпомогнат неговото доразвиване в бъдещата академична и научна дейност на кандидата.

Въпроси към докторанта:

1. До каква степен предложеният от Вас модел за развитие на дарителските фондове е приложим в условията на ниска дарителска култура и ограничени институционални стимули?
2. Какви конкретни механизми бихте предложили за стимулиране на участието на бизнеса в образователния фъндрейзинг в Казахстан?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че Алия Марданова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Алия Толеугажиевна Марданова в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

20.04.2026 г.

Рецензент:

(доц. Е. Маринов, д.н.)